

UNIVERZA V LJUBLJANI
FILOZOFSKA FAKULTETA
ODDELEK ZA SLOVENISTIKO
ODDELEK ZA SLAVISTIKO

INES ZRNEC

**Avtorjeve samoomembe v izbranih znanstvenih
člankih iz zbornikov *Obdobja in Kształcenie*
*Polonistyczne Cudzoziemców***

Diplomsko delo

Ljubljana, 2016

UNIVERZA V LJUBLJANI
FILOZOFSKA FAKULTETA
ODDELEK ZA SLOVENISTIKO
ODDELEK ZA SLAVISTIKO

INES ZRNEC

**Avtorjeve samoomembe v izbranih znanstvenih
člankih iz zbornikov *Obdobja in Kształcenie*
*Polonistyczne Cudzoziemców***

Diplomsko delo

Mentorici:

red. prof. dr. Simona Kranjc

doc. dr. Maria Zofia Wtorkowska

Dvopredmetni univerzitetni študijski
program Slovenski jezik in književnost;

Dvopredmetni univerzitetni študijski
program Poljski jezik in književnost

Ljubljana, 2016

Zahvala

*Mentoricama za vse strokovne nasvete in pomoč pri izdelavi diplomskega dela.
Mojim najbližjim, ki so mi čisto vsi, vsak na svoj način, pomagali do končnega cilja.*

Izvleček

Avtorjeve samoomembe v izbranih znanstvenih člankih iz zbornikov *Obdobja* in *Kształcenie Polonistyczne Cudzoziemców*

V diplomskem delu primerjam pojavitve samoomemb kot vrste metabesedilnih elementov v slovenskih in poljskih jezikoslovnih znanstvenih člankih, vzetih iz slovenskega zbornika *Obdobja* ter poljskega *Kształcenie Polonistyczne Cudzoziemców*. Analiza je zasnovana kot primerjava letnice nastanka besedila in vpliva spola avtorja na pogostost in vrsto samoomemb. Načelo objektivnosti je eno izmed bistvenih lastnosti znanstvenega diskurza v opoziciji proti njegovemu tvorcu, ki kljub upoštevanju pravil tvorjenja žanra ne more popolnoma prikriti svoje prisotnosti v njem. Izbira sredstev, s katerimi se avtor jezikovno izrazi in izražajo njegovo navzočnost, je v veliki meri povezana z njegovo identiteto, avtoriteto, osebnim slogom in slogom pisanja določenega časovnega obdobja z ozirom na druge avtorje.

Ključne besede: akademski diskurz, znanstveni jezik, znanstveni članek, samoomembe

Abstract

Authors' self-mentions in selected scientific articles from *Obdobja* and *Kształcenie Polonistyczne Cudzoziemców* collections

This thesis compares the occurrence of self-mentions, a type of metatextual elements, in Slovene and Polish scientific articles taken from a Slovene and a Polish article collection, namely *Obdobja* and *Kształcenie Polonistyczne Cudzoziemców*. The analysis links the year of publication of the text with the impact of the author's gender on the frequency and type of self-mentions. The principle of objectivity is one of the main characteristics of scientific discourse. However, this is in direct opposition to the author, who cannot completely eliminate his presence from the text despite observing the genre's rules. The means of expression that the author selects affect his presence in the text and are closely related to his identity, authority, personal style and the style of a certain time period with regard to other authors.

Keywords: academic discourse, scientific language, scientific article, self-mentions

KAZALO VSEBINE

1	UVOD	7
2	BESEDILO	8
2.1	ZNANSTVENO BESEDILO	9
2.1.1	ZNANSTVENI JEZIK	11
2.1.2	GLAVNE ZNAČILNOSTI ZNANSTVENEGA SLOGA	12
2.1.2.1	Terminološkost	12
2.1.2.2	Objektivnost	13
2.1.2.3	Abstraktnost	14
2.1.2.4	Enopomenskost	14
3	AKADEMSKI DISKURZ	15
3.1	BESEDILNI ŽANRI AKADEMSKEGA DISKURZA	16
3.2	ZNANSTVENI ČLANEK	17
3.2.1	METABESEDILNI ELEMENTI V ZNANSTVENEM ČLANKU	17
3.2.2	SAMOOMEMBE	19
3.2.2.1	Načini avtorjevih samoomemb	20
4	SAMOOMEMBE V ZNANSTVENIH ČLANKIH	21
4.1	SAMOOMEMBE V SLOVENSKEM ZBORNIKU <i>OBD OBJA</i> (1991–1997)	23
4.2	SAMOOMEMBE V SLOVENSKEM ZBORNIKU <i>OBD OBJA</i> (2011–2015)	27
4.3	SAMOOMEMBE V POLJSKEM ZBORNIKU <i>KSZTAŁCENIE POLONISTYCZNE CUDZOZIEMCÓW</i> (1988–1994)	31
4.4	SAMOOMEMBE V POLJSKEM ZBORNIKU <i>KSZTAŁCENIE POLONISTYCZNE CUDZOZIEMCÓW</i> (2010–2014)	35
5	SKLEP	39
6	STRESZCZENIE	42
7	LITERATURA IN VIRI	43
	Izjava o avtorstvu	51

KAZALO TABEL

Tabela 1: Besedilni žanri v akademskem diskurzu	16
Tabela 2: Članek; L. Lenček, Obdobja 12	23
Tabela 3: Članek; Orožen, Obdobja 12	23
Tabela 4: Članek; Cvetko Orešnik, Obdobja 13	24
Tabela 5: Članek; Logar, Obdobja 13	24
Tabela 6: Članek; Vidovič Muha, Obdobja 14	24
Tabela 7: Članek; Premk, Obdobja 14	25
Tabela 8: Članek; Toporišič, Obdobja 15	25
Tabela 9: Članek; Vidovič-Muha, Obdobja 15	25
Tabela 10: Članek; A. Novak, Obdobja 16	26
Tabela 11: Članek; Pirjevec, Obdobja 16	26
Tabela 12: Članek; Dukič, Obdobja 30	27
Tabela 13: Članek; Krakar Vogel, Obdobja 30	27
Tabela 14: Članek; Jović, Obdobja 31	28
Tabela 15: Članek; Orel, Obdobja 31	28
Tabela 16: Članek; Bešter Turk, Obdobja 32	28
Tabela 17: Članek; Cvetek, Obdobja 32	29
Tabela 18: Članek; Babič, Obdobja 33	29
Tabela 19: Članek; Pospíšil, Obdobja 33	29
Tabela 20: Članek; Kranjc, Obdobja 34	30
Tabela 21: Članek; Gorjanc, Obdobja 34	30
Tabela 22: Članek; Majchrowska, Tom 1	31
Tabela 23: Članek; Czernik, Tom 1	31
Tabela 24: Članek; Grzesiuk, Ziendalska, Tom 2	32
Tabela 25: Članek; Oskar Jura, Tom 2	32
Tabela 26: Članek; Mączyński, Tom 3	32
Tabela 27: Članek; Nowakowska, Tom 3	33
Tabela 28: Članek; Pajdzińska, Tom 4	33
Tabela 29: Članek; Drechsel, Tom 4	33
Tabela 30: Članek; Ostromecka-Frączak, Tom 5	34
Tabela 31: Članek; Rudziński, Tom 5	34

Tabela 32: Članek; Wtorkowska, Tom 17	35
Tabela 33: Članek; Rudziński, Tom 17	35
Tabela 34: Članek; Bednarska, Tom 18	36
Tabela 35: Članek; Szafraniec, Tom 18	36
Tabela 36: Članek; Czerkies, Tom 19	36
Tabela 37: Članek; Garnacek, Tom 19	37
Tabela 38: Članek; Góralczyk, Tom 20	37
Tabela 39: Članek; Kowalewski, Tom 20	37
Tabela 40: Članek; Wojenka-Karasek, Tom 21	38
Tabela 41: Članek; Rudziński, Tom 21	38

1 UVOD

V diplomski nalogi bo sprva opredeljen pojem besedila, njegove glavne značilnosti, zakonitosti in kriterije besedilnosti. V podani okvir bo umeščeno znanstveno besedilo kot plod določenega strokovnega konteksta. Znanstveni jezik bo kot sredstvo za posredovanje znanstvenega besedila in kot izrazilo komunikacije znotraj znanstvenih skupnosti opredeljen s strani slovenskih in poljskih jezikoslovcev. Izmed relativno strogih zakonitosti, ki se navezujejo na uporabo slogovnih in jezikovnih sredstev znanstvenega sloga, bodo izpostavljene terminološkost, abstraktnost, objektivnost in enopomenskost. V okviru akademskega diskurza nastajajo različni besedilni žanri, posredovani preko pisnega ali govorjenega prenosnika. Osrednji žanr obravnave bo znanstveni članek, ki je tvorjen s strani profesionalnega tvorca in naslovniku posredovan pisno.

Znanstveni članek je prav gotovo eden najprestižnejših žanrov v okviru akademskega diskurza, saj prinaša nova znanstvena spoznanja, razvija razumevanje pojavov in aktualnih teorij ter obenem pomaga ustvariti osebni ugled avtorja (Pisanski 2005, cit. po Hyland 1996). V znanstvenem članku ima avtor poleg informativne vloge tudi namen prepričati bralca in s posredovanimi informacijami ter ugotovitvami vplivati na njegovo mnenje, vzpostavljati z njem odnos. Metabesedilni elementi bralcu pomagajo razumeti pomen besedila in avtorjevo stališče. Del metabesedilnih elementov so t. i. samoomembe, s katerimi avtor besedila znotraj tega vzpostavlja referenco nase, se omenja, kaže svojo prisotnost, oziroma preko pasivizacije, rabe neosebni oblik kaže svojo odsotnost. Načelo objektivnosti kot ene izmed bistvenih lastnosti znanstvenega diskurza zagovarja avtorjevo odsotnost iz besedila kot edini način objektivnega posredovanja informacij. Ker pa je znanstveni diskurz kulturno specifičen, saj ravno govorec tvori posredovana dejstva, avtorjeva popolna odsotnost iz besedila ni vedno mogoča. Slovenski in poljski pisci besedil v znanstvenih člankih svojo prisotnost ali odsotnost iz besedila kažejo na več načinov in pri tem niso enotni, saj na to vplivajo avtorjev osebni slog in kulturno-jezikovni vplivi.

2 BESEDILO

Po Unuku (2006) je besedilo rezultat zavestne in namerne govorne dejavnosti sporočevalca. Je bistven dejavnik sporazumevanja, saj, če ne pride do besedila, potem ni sporazumevanja (tj. verbalnega sporazumevanja). Dodaja še, da je besedilo jezikovno-tematska struktura, s katero se izraža relativno omejen kompleks pojavnosti besed. Pravi tudi, da je besedilo jezikovno sporočilo, za katerega velja, da je smiselno, razumljivo, ima temo in namen, je sovisno, posamezne skladenjske in pomenske enote se formalno in pomensko smiselno navezujejo druga na drugo. Hkrati mora biti popolnjeno (uvod, jedro, zaključek, seveda z variantami oz. različicami) (Koren 2010, 5).

Beaugrande (1992: 12) opredeli besedilo kot komunikacijsko pojavitev, ki izpolnjuje sedem kriterijev besedilnosti:

- **kohezija** oz. površinska povezanost besednih enot,
- **koherenca** oz. povezanost besedilnih enot v besedilni svet,
- **namernost** ali intencionalnost (namen sporočevalca),
- **sprejemljivost** (glede na prejemnika),
- **informativnost** (zunajjezikovno vedenje o svetu oz. realnosti),
- **situacijskost** (dejavniki napravijo komunikacijsko situacijo relevantno),
- **medbesedilnost** (dejavniki povzročijo odvisnost uporabe določenega besedila od poznavanja prej poznanih besedil).

Michael Hoey (2001: 13, 75, 119) deli besedila v dve večji skupini, prvo imenuje besedila nepretrganega toka, drugo pa besedila kolonije:

- **besedilo nepretrganega toka**; V to skupino sodijo besedila, ki oblikujejo svoj besedilni svet z nadgrajevanjem, zato delov besedila ne moremo zamenjati ali jih brati poljubno, ne da bi pri tem krnili koherence. Bralec mora brati besedilo v nespremenjenem zaporedju povedi in tako se ustvarja »kontinuiteta smislov, ki je podlaga koherenci« (Beaugrande, Dressler 1992: 65), interpretacija naslednje povedi je pogojena z interpretacijo predhodne (Van Dijk 1977: 96). V njih opazimo »notranjo hierarhijo« (Hoey 2001: 76), ki se kaže v nadgrajevanju pomena. Zato ta besedila zahtevajo podobno branje: od leve proti desni sledimo zapovrstju povedi. Če bi začeli brati od sredine navzdol, od spodaj navzgor, iz

besedila izločene povedi, smisla besedila ne bi dojeli. Enote (povedi) takega besedila so trdno povezane v verigo, »osamosvojene« nimajo enakega pomena in smisla kot v besedilu. Taka besedila so romani, članki, uvodniki ipd. in imajo navadno enega avtorja, lahko tudi več (Starc 2007: 177).

- **besedilo kolonija;** Zaporedje njegovih sestavin ne vpliva na razumevanje celotnega besedila. Ne gre torej za kontinuiteto smislov v zgornjem pomenu besede, kajti pomen in smisel dela besedila ne izhajata (nujno) iz predhodne sekvence, temveč lahko dele besedila beremo poljubno in pri tem ne oškodujemo koherence celote. [...] Za ta besedila je značilna tudi tipična zunanja oblika, besedilna vrsta je poimenovana v naslovu. Ta namreč združuje taka besedila v večjo besedilno enoto. Tudi pri besedilih nepretrganega toka je naslov nosilec teme, a le redko vanj vnašamo tudi besedilno vrsto. [...] Elemente besedila kolonije se lahko ob ponatisu nadomešča z novimi, dopolnjuje, izloča. [...] Hoey (2001: 14, 91) ugotavlja, da se tako kot besedila kolonije večkrat berejo tudi učbeniki ali celo strokovni in znanstveni članki; ko bralec bere pragmatično, išče le »iztrgane« informacije (Starc 2007: 177–178).

2.1 ZNANSTVENO BESEDILO

Razvoj znanstvenih besedil je že od nekdaj temeljil na izobraženosti družbe in recepcijskih zmožnosti okolja, v katerem se je razvijal. Če v kakšnem okolju ni znanstvenih institucij, poteka razvoj znanstvenega jezika počasneje, besedila pa so pisana v jeziku, ki je razumljiv širši publiki.

Znanstveno besedilo nastane v določenem strokovnem kontekstu in je namenjeno bralcu pripadajoče stroke. Vsebuje vse komunikacijske lastnosti besedila, njegov namen je predstaviti neko strokovno dilemo, s teoretično utemeljitvijo predpostaviti odgovor nanjo, nato pa predpostavko z zakoni logičnega sklepanja in/ali z empiričnim preskušanjem preveriti in ovrednotiti. Zunanja členjenost besedila se podreja načeloma jasnosti in preglednosti. Znanstveno besedilo izraža avtorjeve originalne ugotovitve in spoznanja, do katerih se je dokopal z različnimi raziskovalnimi metodami (Starc 2007: 181).

Breda Pogorelec (1986: 11–22) meni, da kriteriji za delitev besedil na znanstvena in strokovna izvirajo iz njihovih besedilnih lastnosti: namena, naslovnika in vsebine (smisla), po drugi strani pa iz nekaterih z njimi povezanih ubesedovalnih in upovedovalnih lastnosti. Znanstveno besedilo razume kot »objektivno-subjektivno, [...] skrito za poskusom, prikazati predmetnost objektivno«, in »je v strogem opisu navadno ponazorjeno z drugimi izrazi, to je predvsem s formulami, grafi, pa tudi drugim slikovnim gradivom«. O znanstvenih besedilih Tomaž Sajovic (1986: 49–57) pravi, da so »usmerjena predvsem na predmet in ugotovitve raziskave« in da predstavljajo rezultate »s tabelami, diagrami, matrikami, dendrogrami«, kar »postane jedro znanstvenega besedila«. Erika Kržišnik (1986: 59–70) ugotavlja, da so »za besedila naravoslovnih ved, vedno bolj pa tudi za humanistična, zelo značilna tudi slikovna ponazorila: diagrami, grafi, tabele, risbe, fotografije«, nadalje pove, da je znanstveno besedilo izvirno, avtor v njem izraža svoja lastna spoznanja, zunanjo členitev besedila (naslov, sinopsis, jedrni del ...) pa razume kot formalno in trdi, da je za znanstvena besedila značilen povzemalni sinopsis. Janez Dular (1986: 43–48) definira ponazarjanje in ugotavlja njegovo ilustrativno vlogo pri razlaganju v poljudnoznanstvenih besedilih, »v ožjih znanstvenih« pa »predvsem nadzorno in samonadzorno vlogo: [...] gre za preverjanje pravilnosti avtorjevih takih ali drugačnih trditev, ne toliko za njihovo razumevanje«. »Kot znanstveni govor« definira Olga Kunst Gnamuš (1989: 25–34) »govor, katerega namera je izrekanje resničnih propozicij, ne oziraje se na učinek«. Nadalje ugotavlja, da je tako izrekanje posledica zunajsubjektnih dejavnikov: zakonov logičnega sklepanja in pravil empiričnega preizkušanja. Z drugačnega vidika razmišlja o znanstvenih besedilih Tomo Korošec (1977: 81–95), ki prepoznava splošne značilnosti stila teh besedil v »veliki pogostnosti terminov, nepestrem slovarju, vendar z velikim indeksom ponovitev posameznih besed, prevladovanju samostalniškega izražanja nad glagolskim in v nevtralnosti jezikovnih sredstev«. Jože Toporišič (1972: 315–316) definira znanstvena besedila kot »najzahtevnejšo podzvrst strokovnega besedila«, »katerega značilnost je zvesto odslikavanje predmetnosti, razumevanje te predmetnosti v vseh njenih sestavinah, v utemeljevanju trditev vključno z dokazom in reproduktivnostjo ter vsemi značilnostmi strokovnega jezika«. Kasneje (Toporišič 1984: 23, 2000: 29) opredeli znanstveni jezik v kontekstu besedila kot »najvišjo vrsto strokovnega jezika«, opozarja pa tudi na njegove slogovne lastnosti in zunanjo členjenost (citati, sinopsis, povzetek v tujem jeziku) (Starc 2007: 180–181).

Stanisław Gajda (2001: 181) razume znanstveni jezik (*polj. język naukowy*) kot enega izmed najbolj učinkovitih načinov pridobivanja novih vedenj o svetu, bodisi o kulturi, religiji, filozofiji, politiki, idr.

Dorota Zdunkiewicz Jedynak (2008: 127) pa pripiše znanstvenemu besedilu tri glavne vloge:

- spoznavna vloga (potrebna za pridobivanje novega znanja);
- informacijska vloga (prenos novih znanj med člani znanstvene skupnosti ali izven nje);
- kumulativna vloga (kopičenje znanja in njegovo prenašanje iz roda v rod).

2.1.1 ZNANSTVENI JEZIK

Znanstveni jezik deluje kot izrazilo komunikacije znotraj znanstvenih skupnosti, kjer strokovnjake povezuje opazovanje iste predmetnosti.

Za Gajdove klasifikacijske usmeritve je značilno opozorilo na odvisnost jezika znanstvenih besedil od govornega položaja, kakor je določen z osnovnimi razmerji: strokovnjak: strokovnjak (teoretik ali praktik), specialist mojster : vajenec za specialista (mojster in vajenec sta dodana v naši prosti interpretaciji), specialist : nespecialist. Na tej podlagi predlaga Gajda za Havránkom tole delitev podzvrsti znanstvenega jezika glede na vsebino in izrazni način:

- znanstvenoteoretični jezik,
- znanstvenopraktični jezik,
- didaktični jezik,
- poljudnoznanstveni jezik (Pogorelec 1986: 17).

Gajda dalje navaja delitev, ki jo predlaga L. Hoffmann in ki se zdi med doslej navedenimi posebej vredna pozornosti glede na to, da načeloma upošteva jezikovne in besediloslovne razločke med vsebino in obliko:

- jezik temeljnih teoretičnih ved,
- jezik eksperimentalnih in tehničnih ved,
- jezik uporabnih ved in tehnike,
- jezik materialne proizvodnje oziroma jezik potrošnje (Pogorelec 1986: 17).

V sodobnem poljskem jeziku je v praksi znanstveni jezik diferencirana, v sebi različna vrsta splošnega jezika. Zdunkiewicz Jedynkova (2008: 128) loči 4 osnovne vrste znanstvenega jezika:

- teoretični (za uporabo med strokovnjaki določene znanstvene vede in tvorjenje lastne znanstvene terminologije),
- didaktični (za uporabo med strokovnjaki in učenci znanstvene vede),
- praktični (pri uresničevanju znanstvenih dosežkov),
- popularnoznanstveni (za uporabo v komunikaciji med znanstveniki in laiki, povezan s publicističnim jezikom).

Za slovensko jezikoslovje je značilno združevanje strokovnega in znanstvenega jezika v tako imenovano strokovno-znanstveno zvrst. V prvi svoji delitvi Toporišič še razlikuje med praktičnostrokovnim, ki ga uporabljajo obrtniki, trgovci, delavci, uradniki, in znanstvenim jezikom. Za slednjega Toporišič ugotavlja, da so mu s praktičnostrokovnim jezikom skupni strokovni izrazi.

Toporišič deli strokovne jezike na:

- praktični strokovni jezik (jezik posameznih strok in uradovni jezik),
- navadni strokovni jezik ali poljudnoznanstveni jezik,
- znanstveni jezik (Pogorelec 1986: 18).

Zgornja delitev postavi znanstveni jezik na hierarhično najvišje mesto, saj ga zaznamuje najvišja stopnja strokovnega izražanja

2.1.2 GLAVNE ZNAČILNOSTI ZNANSTVENEGA SLOGA

Znanstveni slog je opredeljen z relativno strogimi zakonitostmi, ki se navezujejo na uporabo slogovnih in jezikovnih sredstev.

2.1.2.1 Terminološkost

Olga Kunst Gnamuš (1989: 32) zapiše, da so znanstveni termini »pomensko natančno definirani, neizbirni in vrednostno nevtralni«, saj se znanost »skuša izogniti kodiranju vrednostnih presežkov, prek katerih bi mimo upoštevanja dejanskosti vplivala na

človekova prepričanja«. Da je potrebno poenotiti terminologijo na mednarodni ravni, meni Toporišič (1989: 259), saj bo le tako omogočeno »zanesljivo delovanje mednarodnih komunikacijskih mrež«.

Znanstveni jezik izključuje čustveno zaznamovanost, zato tudi na ravni besedišča ni celotnega korpusa čustveno zaznamovanega, izključen pa je tudi večji del neterminoloških stalnih besednih zvez.

Najvažnejša značilnost terminologije: izhaja iz pojmov, tj. iz pojmovne strukture nekega področja človeškega znanja (Rondeau 1984), katere spaja s termini; deluje le sinhrono; sprejema in upošteva pojem standardizacije; je večjezična; ukvarja se s pretežno pisanim jezikom (Toporišič 1989: 258).

Po Toporišiču ima beseda *terminologija* danes vsaj tri pomene:

- področje znanja, ki se ukvarja z nastajanjem in opisom pojmov ter z odnosi med pojmi in njihovim prikazom v obliki terminov ali simbolov;
- vsi termini, ki predstavljajo pojmovni sistem danega področja;
- publikacija, ki s termini prikazuje sistem pojmov danega področja. To so t. i. specializirana besedišča (specialized vocabularies) (ibid.).

Da je besedilo prepoznano kot znanstveno, mora po Zdunkiewicz Jedynekovi (2008: 129) vsebovati okrog 20–30 % terminov (v razmerju do celotnega besedila). Nekateri termini (na primer v matematiki) so enopomenski, strogi in enoumni, drugi (zlasti v humanistiki) pa včasih zamegljeni, dvoumni, zato je treba zanje omogočiti razlago in uporabo v besedilu. Mistrík meni (Pogorelec 1986: 16), da če termin obstaja v več zvrsteh in kontekstih, mu krni enopomenskost in se mu povečuje večpomenskost.

2.1.2.2 Objektivnost

Po Starc (2007: 196–197) se znanstvena besedila »v smislu objektivnega ugotavljanja teoretičnih resnic« vse bolj približujejo naravoslovnim raziskovalnim metodam. Ponazarjalno gradivo ima v znanstvenem besedilu vlogo »dokazovanja objektivnosti avtorjevega razmišljanja, sklepanja, ugotavljanja; avtorjev pristop k obravnavani temi se

objektivizira, ne samo z besednimi citati, temveč, odvisno od metodologije, tudi z grafičnimi prikazi statističnih izračunov, shemami analitičnih miselnih izpeljav itd.«

Po Skubicu (2005: 104) je skupno vsem žanrom s kognitivno funkcijo: stremenje k izraziti brezosebnosti in objektivnosti – »tako na ravni diskurznih strategij in skladnje kot na ravni strogo pomensko definiranega in neemocionalnega besedišča«.

2.1.2.3 Abstraktnost

Ker so znanstvena besedila že primarno namenjena ožjemu krogu naslovnikov, ki so ustrezno izobraženi in specializirani v določeni znanosti, se v njih pričakuje zaslediti abstraktnost izrazja. Veliko izrazov je iz pojmovnega sveta. Za doseganje jasnosti se tvorci besedil zatečejo k ponazarjanju.

Če se ne bi spuščali v psihološke in druge nadrobnosti, bi rekli, da je ponazarjanje sporočanja takšnih podatkov v besedilu, ki naslovniku olajšujejo spoznavanje smisla drugih, abstraktnejših podatkov v besedilu, oziroma mu omogočajo čutno ali vsaj čutnosti bližje preverjanje pravilnosti avtorjevih apodiktčnih trditev ali pa logično izpeljanih teoretičnih dokazov. [...] V »čistih« znanstvenih besedilih je ponazarjanje bistveno manj nujno [...] V ožjih znanstvenih besedilih ima ponazarjanje predvsem (samo)nadzorno vlogo: gre za preverjanje pravilnosti avtorjevih takih ali drugačnih trditev, ne toliko za njihovo razumevanje (trditve so naslovniku umsko že obvladljive, toda sprašuje se, ali so veljavne, ali ustrezajo zunajbesedilni resničnosti) (Dular, 1986, 43-44).

Jezikovna abstraktnost je povezana tudi z zapletenostjo skladenjskih struktur in metaforami kot sredstvi ubeseditve in razlage novih znanstvenih podatkov.

2.1.2.4 Enopomenskost

Čeprav je metaforični jezik umetnosti bolj učinkovit, saj lahko z malo besedami zadene bistvo reči, ima veliko pomanjkljivost, namreč da »metafor ni mogoče logično urejati, sortirati in jih uporabljati za vzročno-posledična sklepanja«, z metaforami skratka ne moremo ničesar znanstvenega dokazovati in je zato uporaba metafor v strokovnem

besedilu nepoštena. »Ko strokovnjak govori metaforično, nima nobene posebne prednosti pred nestrokovnjakom.« V znanstvenem svetu so metafore dopustne le pri izrekanju hipotez (Alojz Ihan, O usodah metafor – v prozi, 1: Komunizem je pokopala – retorika, *Delo* 2. dec. 1995) (Hladnik 2002: 183).

Hladnik (ibid.) prav tako meni, da naj bo strokovni jezik, »kjer je kolikor mogoče, enopomenski«.

3 AKADEMSKI DISKURZ

Po Balažic Bulčevi (2009: 15) sta pojma diskurz in besedilo v literaturi različno obravnavana. Nekateri jezikoslovci povezujejo diskurz z govorno produkcijo, besedilo pa s pisno produkcijo. Drugim je diskurz neke vrste proces, besedilo pa sam proizvod. Govora je tudi o govorjenem in pisnem besedilu oz. govorjenem in pisnem diskurzu. Beaugrande in Dressler (1992) besedilo pojmujeta kot posamezen del diskurza, ta pa je niz posameznih besedil, ki so usmerjena drug k drugemu. In ker v komunikacijski okvir sodijo tako govorjena kot pisna besedila, tudi akademski diskurz ločimo na akademsko govorjenje in akademsko pisanje. Balažic Bulčeva (2009: 13) znotraj delitve diskurzov uvršča akademski diskurz med specializirane diskurze, npr. jezikoslovni, ekonomski, pravni, medicinski ipd.

Akademski diskurz navadno označujejo naslednje lastnosti: racionalnost, strogost, objektivnost, terminološka preciznost, slovnična pravilnost, skladenjska zapletenost itd., ki nekako odgovarjajo našim idealiziranim predstavam o znanosti (Balažic Bulc, Požgaj Hadži 2013: 263).

Simona Bergoč (2009: 51), ki raziskuje kritično analizo diskurza, piše o »mitu o objektivizmu«, o tem, kako sta pojma subjektivnost in objektivnost znotraj akademskega diskurza, za katerega so značilne določene norme, hierarhije, različne distribucije moči, pravzaprav nerelevantna. Po njenem mnenju bi bil idealen, torej objektivni, znanstvenik »opazovalec na Luni, od koder bi lahko resnično objektivno analiziral družbo«. Ker pa je znanstvenik podvržen vplivom kulturnega okolja, v katerem biva, rezultati raziskav ne morejo biti popolnoma objektivni.

3.1 BESEDILNI ŽANRI AKADEMSKEGA DISKURZA

V okviru akademskega diskurza nastajajo različni besedilni žanri ali, z drugimi besedami, najrazličnejša besedila, ki spremljajo akademsko življenje, tako profesionalnih kot neprofesionalnih tvorcev (Balažic Bulc 2009: 16).

Razdelitev in vrste žanrov prikazuje spodnja tabela.

Tabela 1: Besedilni žanri v akademskem diskurzu

profesionalni tvorec	pisni prenosnik	govorjeni prenosnik
- pedagoška besedila	visokošolski učbenik, vadnica, priročnik	predavanje
- znanstvenoraziskovalna besedila	znanstveni ali strokovni članek	diskusije, predstavitev na konferenci
- administrativna besedila	poročila, prijave znanstvenih projektov	javne govorne predstavitve poročil, predstavitve predlogov za projekte
- publicistična besedila	pisma uredništvu znanstvenih publikacij, intervjuji	intervjuji
neprofesionalni tvorec	seminarske naloge, pisni izpiti, visokošolski eseji, diplomske, magistrske in doktorske naloge	ustni izpiti, zagovori

Balažic Bulc 2009: 16

Kot je razvidno iz zgornje tabele, lahko besedilni žanri znotraj akademskega diskurza potekajo preko pisnega ali govornega prenosnika, tvorita pa jih tako profesionalni kot neprofesionalni tvorec. Avtor znanstvenega članka je profesionalni tvorec, ki besedilo posreduje preko pisnega prenosnika in ga objavi znotraj zbornika, strokovne revije ali samostojne publikacije.

Zdunkiewicz Jedyunkova (2008: 132) besedilne žanre znanstvenega stila deli na:

1. pisane: članek, razprava, poročilo, povzetek, enciklopedija, skripta, učbenik, esej, recenzija, predavanje idr.;
2. govorne: referat, predstavitev, predavanje, posvetovanje, diskusija, izpit, seminar.

3.2 ZNANSTVENI ČLANEK

Znanstveni članek je prav gotovo eden najprestižnejših žanrov v okviru akademskega diskurza, saj prinaša nova znanstvena spoznanja, razvija razumevanje pojavov in aktualnih teorij ter obenem pomaga ustvariti osebni ugled avtorja (Pisanski 2005, cit. po Hyland 1996).

V znanstvenem članku ima tako avtor poleg informativne vloge tudi namen prepričati bralca in s posredovanimi informacijami ter ugotovitvami vplivati na njegovo mnenje.

Susan Hunston (1994) pravi, da pisec v vsakem delu znanstvenega članka prepričuje bralca. Najprej o potrebnosti in koristnosti raziskave, nato o njeni ustrezni izpeljavi in informativnih rezultatih. Balažic Bulc (2009: 18) zapiše, da je znanstveni članek torej delo profesionalnega avtorja, strokovnjaka na določenem področju, ki je že aktivno vključen v diskurzno skupnost in ima v tej skupnosti tudi določeno moč in pozicijo.

Izvirni znanstveni članek je izvirni znanstveni sestavek, ki opisuje izvirne rezultate temeljnih ali aplikativnih raziskav. V to kategorijo sodijo nova, še neznanstvena dejstva, spoznanja in teorije, ki predstavljajo prispevek k znanosti. Članek mora biti napisan tako, da lahko kvalificiran raziskovalec na temelju podanih informacij eksperiment ponovi in doseže rezultate znanstvenega raziskovanja z enako natančnostjo ali znotraj mej eksperimentalne napake ter ponovi avtorjeve ugotovitve, preračune in teoretična spoznanja (Zelenika 2000: 193).

3.2.1 METABESEDILNI ELEMENTI V ZNANSTVENEM ČLANKU

Williams (1981: 211–212) definira metabesedilo oziroma metadiskurz kot pisanje o pisanju, oziroma tiste dele besedila, ki se ne nanašajo na obravnavano tematiko. Podobno Vande Kopple (1985: 83) govori o diskurzu o diskurzu, ki bralcem pomaga organizirati, klasificirati, interpretirati, oceniti propozicijsko vsebino besedila in ugotoviti, kako naj nanjo reagirajo. Poskus nekoliko natančnejše opredelitve metabesedila se pojavi v Crismore in Farnsworth (1990), kjer je metabesedilo (metadiskurz) definirano kot avtorjeva odkrita ali prikrita navzočnost v besedilu; namen navzočnosti pa je, da bralca usmerja, in ne, da ga informira (Pisanski 2007: 8).

Kot vsak besedilni žanr ima tudi znanstveni članek določeno organiziranost diskurza in organiziranost manjših struktur. »Beaugrande in Dressler ločita tudi površinsko organiziranost besedila oz. kohezijo in globinsko organiziranost besedila oz. koherenco« (Balažic Bulc 2009: 19). Jezikoslovci si sicer v pojmovanju kohezije in koherence niso enotni, za nekatere sta pojma celo prekrivna, vendar za omenjena je ločevanje neogibno. Konektorji so kot posebna kategorija logičnega povezovanja elementi, ki vzpostavljajo koherenco oz. pomenske odnose med deli besedila. V literaturi nastopajo pod različnimi sinonimi, kot so konjuktivi, konektivi, junktivi. V slovenščini imamo nekaj prevodov termina, in sicer povezovala (Toporišič 1995), vezalniki (Korošec 1998) in slovnične vezalke (Dular 1989). »Pisanski (2002) obravnava povezovanje besedila [...] z vidika analize diskurza, in sicer imenuje sredstva za besedilno povezovanje metabesedilni elementi. [...] metabesedilni elementi bralcu pomagajo razumeti pomen besedila in avtorjevo stališče« (Balažic Bulc 2009: 34–35). Po Hylandu (2004) avtor v akademskih besedilih poleg zastopanja zunaj besedilne resničnosti potrjuje tudi lastno kredibilnost in vzpostavlja odnos z bralcem.

Hyland (2004) loči dve kategoriji metabesedila. Na eni strani so interaktivni metabesedilni elementi, ki predstavljajo avtorjevo prisotnost v besedilu diskretno, to so 1) prehodi, ki izražajo semantične odnose med glavnimi stavki (*in, ampak, poleg tega, zato*); 2) označevalci okvira, ki se eksplicitno nanašajo na diskurzna dejanja ali stopnje besedila (*nazadnje, tu poskušamo, če ponovimo*); 3) endoforični označevalci, ki se nanašajo na informacije v drugih besedilih (*omenjeno zgoraj, glej sliko, v 2. poglavju*); 4) dokazovalci, ki se nanašajo na vire informacij iz drugih besedil (*kot trdi X, Z pravi*); in 5) tolmači, ki pomagajo bralcu razumeti pomen predstavnega gradiva (*namreč, npr., kot na primer, tj.*). Na drugi strani pa so interakcijske kategorije metabesedila, ki predstavljajo avtorjevo odkrito prisotnost v besedilu, to pa so 1) omejevalci, ki omejijo popolno podporo neki izjavi (*morda, približno*); 2) ojačevalci, ki poudarjajo piščevo gotovost v povedano (*jasno je, prav gotovo*); 3) označevalci odnosa do vsebine, ki izražajo piščev odnos do propozicijske vsebine (*žal, strinjam se*); 4) označevalci odnosa do bralca, ki eksplicitno označijo odnos do bralca ali gradijo ta odnos (*vidite*); in 5) **samoomembe**, ki eksplicitno označijo avtorja ali avtorje (*moj, naš*) (Požgaj Hadži, Balažic Bulc 2009: 180).

V diplomskem delu bodo na primeru znanstvenih člankov podrobneje obravnavane ravno samoomembe, interakcijska kategorija metabesedila.

3.2.2 SAMOOMEMBE

Kot že rečeno, gre pri samoomembah za eksplicitno označevanje avtorja ali avtorjev besedila znotraj njega. Za izraz (Čmejrková 2007) je latinska retorična tradicija v znanstvenih besedilih priporočala t. i. *pluralis modestiae*¹ ali *pluralis auctoris*² kot primerni jezikovni sredstvi samopredstavitve avtorja, pri stiku z bralcem naj bi namreč izražali njegovo skromnost in nevsiljivost. Po Čmejrkovi (2007) so avtorji v angleškem akademskem okolju to navado opustili in prevzeli predstavitev v 1. osebi ednine (»jaz«), pisci slovanskega jezikovnega okolja pa še vedno uporabljajo besedilni subjekt v 1. osebi množine (»mi«).

Če gledamo na znanstveni diskurz kot na komunikacijsko interakcijo med avtorjem in bralcem njegovega besedila, se nam porodi vprašanje, kako se pisci znanstvenih besedil predstavljajo publiki.

Na razpolago imajo, ob številnih drugih sredstvih, kot so modalni glagoli in druga (meta)besedilna sredstva za izražanje stališča, oblike samoomembe, oblike naslavljanja in kombinacije obojih. [...] Danes se avtorska navzočnost v znanstvenem besedilu giblje vse od avtorjeve popolne nevidnosti do očitne opaznosti (Čmejrková 2007, 95).

Bergoč (2009) v svojem članku o kritični analizi diskurza piše o avtorefleksiji kot o izzivu. Avtorji naj bi s strategijo pasivizacije zagotavljali izbris akterja oz. ga prikazali kot nekaj neživega.

¹ Avtor pri samoomembi uporabi množinsko obliko »mi«, vir: (http://www.gutenberg.us/articles/pluralis_auctoris)

² Glej opombo ¹

3.2.2.1 Načini avtorjevih samoomb

Pri vsakem preučevanju znanstvenega diskurza je treba upoštevati napetost med nasprotujočima si predpostavkama:

- a) znanstveni diskurz je univerzalen in nima človeških lastnosti, saj dejstva govorijo sama zase,
- b) znanstveni diskurz je kulturno-specifičen; zaznamuje ga govorec, saj ravno govorec tvori posredovana dejstva (Čmejrková 2007:96).

Načelo objektivnosti kot ene izmed bistvenih lastnosti znanstvenega diskurza v opoziciji proti njegovemu tvorcu, ki kljub upoštevanju pravil tvorjenja žanra ne more popolnoma prikriti svoje prisotnosti v njem. Če želimo predpostavki uskladiti, moramo upoštevati žanrsko razlikovanje znotraj akademskega diskurza in avtorjevo vlogo ustrezno pojasniti. »Z drugimi besedami, prepričevanje bo prepričljivo, če bo delovalo zgolj kot reportaža« (Hunston 1994: 193).

Poglavitno jezikovno sredstvo objektivnega poročanja so glagoli, ki vršilca dejanja postavljajo v 3. osebo (*podatki kažejo*), pa tudi različne neosebne, pasivne in povratne strukture, modalni glagoli, generične oblike (*človek*) itd., ki le posredno kažejo na človeški subjekt. Nekateri raziskovalci izločijo vse, kar bi utegnilo veljati za subjektivno, predvsem vsakršno referenco nase, na svoje epistemološko in deontološko delovanje, [...] Ti avtorji se umaknejo v ozadje in na videz »uveljavljajo resnico« (Čmejrková 2007: 96–97).

Čmejrková (2007) ugotavlja, če starejša jezikoslovna besedila primerjamo z novejšimi, četudi je med njimi samo deset let razlike, se množinski avtorski subjekt opazno umika prvoosebni edninskemu *jaz*. Gre za vpliv anglosaksonskih norm znanstvene komunikacije, kjer ima edninski pristop prevlado nad množinskim.

Verschueren (2000: 38–39) obravnava socialno deiktčnost, ta umešča jezik v neposredni interakcijski kontekst rabe. Tako imenovana deiktčnost osebe je del tega procesa, gre za način zasidranosti jezika v kontekst rabe, kjer je »*mi* lahko »ceremonialno« nadomestilo za *jaz*«.

Roz Ivanič (1998) je mnenja, da je uporaba 1. osebe množine povezana z identiteto, z dejstvom, da posameznik rad pripada določeni akademski skupnosti, je prepoznan kot del skupnosti, zato se v članku reflektira kot »mi«, torej on in ostali posamezniki skupnosti, katere del je. Jezikovna izbira sredstev, ki izražajo avtorjevo navzočnost, je torej v veliki meri povezana z njegovo identiteto in avtoriteto.

Pri znanstvenem pisanju strateška uporaba samoomemb omogoča avtorju, da prevzame avtoriteto z izražanjem svojih mnenj. Hyland (2008) pa meni, da avtor z manj osebnim pristopom (neosebno glagolsko obliko) bolj vpliva na bralca, saj s tem zakrije svojo avtoriteto in vlogo kot vlogo raziskovalca, ki se pri raziskavi smatra kot logični del procesa, in se razkrije le kot nekdo, ki posreduje pridobljene rezultate. Po drugi strani pa večje število samoomemb lahko pripomore k večjemu ugledu v očeh bralcev, k vzpostavitvi eminentnejše avtorske podobe, večje kredibilnosti. Uporaba *jaz* poudarja avtorjev doprinos znotraj znanstvenega članka, osvetli dele, ki so del avtorjeve raziskave.

V znanstvenih člankih se torej avtorji izražajo oz. razkrivajo bralcem na več načinov:

1. s prvo osebo ednine – »jaz« (*bom prikazal, moj*),
2. s prvo osebo množine – »mi« (*bomo predstavili, naš*),
3. z brezosebno ali pasivno glagolsko obliko (*je prikazan, besedilo obravnava*).

4 SAMOOMEMBE V ZNANSTVENIH ČLANKIH

Za ponazoritev avtorjevih samoomemb in njihovo preučevanje sem uporabila besedilno gradivo, jezikoslovne znanstvene članke v slovenskem in poljskem jeziku. Namen raziskave je bilo preučevanje, kako se slovenski in poljski avtorji kažejo v svojih besedilih, kako vzpostavljajo referenco nase, s katerimi sredstvi se upodabljajo.

Izbor besedil je temeljil na dveh jezikoslovnih zbornikih, slovenskem *Obdobja* in poljskem *Kształcenie Polonistyczne Cudzoziemców*. Iz vsakega zbornika sem izbrala 20 člankov različnih avtorjev. Ker je bil cilj naloge primerjati med seboj samoomembe tudi v starejših in mlajših besedilih, sem ta ločila še glede na letnico izida zbornikov.

Tako je obravnava zajemala:

- slovenska starejša besedila, izdana med leti od 1991 do 1997 (Obdobja 12–16),
- slovenska mlajša besedila, izdana med leti od 2011 do 2015 (Obdobja 30–34),
- poljska starejša besedila, izdana med leti od 1988 do 1994 (*Kształcenie Polonistyczne Cudzoziemców* 1–5),
- poljska mlajša besedila, izdana med leti od 2010 do 2014 (*Kształcenie Polonistyczne Cudzoziemców* 17–21).

a) Obdobja

Obdobja so slovenski zbornik simpozija Obdobja, tradicionalne mednarodne prireditve Oddelka za slovenistiko, ki zborniku vsako leto tudi izbere temo. Jezikoslovna in književnostna tema se izmenjujeta. Prvi zbornik, označen s številko 1, je izšel leta 1980, v letošnjem letu 2016 pa pričakujemo že 35. po vrsti.

b) Kształcenie Polonistyczne Cudzoziemców

Kształcenie Polonistyczne Cudzoziemców je poljski jezikoslovni zbornik, izdaja ga Univerza v Lodžu v sklopu serije *Acta Universitatis Lodzensis*. Zbornik izhaja od leta 1987, vsebinsko pa obravnava težave pri poučevanju poljščine kot tuj jezik. Prvi izvod iz leta 1987 je označen s številko 0, sledijo pa si naprej do številke 21 iz leta 2014.

Oba zbornika sta publikaciji, v katerih so zbrana znanstvena besedila domačih in tujih avtorjev, posvečena določeni tematiki in zato med seboj primerljiva.

Pri razvrščanju besedilnega gradiva sem zbornike ločila glede na letnico izida in se pri vsakih osredotočila na 5 zaporedno izhajajočih številc publikacije. Pri slovenskih *Obdobjih* sem izbrala časovni okvir; 10 starejših besedil iz obdobja 1991–1997 in 10 mlajših besedil iz obdobja 2011–2015. Pri poljskem zborniku *Kształcenie Polonistyczne Cudzoziemców* sem postopek razvrščanja in izbora ponovila, 10 starejših besedil je iz obdobja 1988–1994, 10 mlajših pa iz obdobja 2010–2014. Izbor člankov sem uravnotežila tudi glede na spol avtorjev, da so tako ženske kot moški številčno podobno zastopani.

Oblikovala sem 3 kategorije samoomemb:

- avtorjeva navezava nase s prvo osebo ednine (1. os. ed.),
- avtorjeva navezava nase s prvo osebo množine (1. os. mn.),
- avtorjeva oseba ni neposredno izražena (neosebna oblika).

Nadalje sem oblikovala tabelo, vanjo vnesla vse 3 kategorije samoomemb in pri vsakem članku v tabelo izpisala oblike in primere samoomemb, ki se v njem pojavljajo. Če se je enaka besedna zveza v besedilu ponovila več kot enkrat, tega nisem beležila, velja en zapis ene besedne zveze.

4.1 SAMOOMEMBE V SLOVENSKEM ZBORNIKU *OBDOBJA* (1991–1997)

Obdobja 12

a) Rado L. Lenček: Po stopinjah fonološke problematike slovenskega jezika v jezikoslovju Ramovševega časa

Tabela 2: Članek; L. Lenček, Obdobja 12

1. os. ed.	1. os. mn.	neosebna oblika
bi želel napraviti	naj spregovorimo	posvečena Franu Ramovšu (razprava)
bi želel opozoriti	naš namen je pokazati	razprava hoče podati
se bom omejil	vir naše razprave	osredinja se (razprava)
v kolikor vem	predmet našega pregleda	
naj dodam		
sem izbral		
naj podčrtam		
naj naštejmem		

b) Martina Orožen: Ramovševa oblikoslovno razvojna zasnova morfologije slovenskega jezika

Tabela 3: Članek; Orožen, Obdobja 12

1. os. ed.	1. os. mn.	neosebna oblika
to je moje mnenje	ne preseneča nas	
naj ponovno spomnim	našega sestavka	
	nas posebej zanima	
	najdemo	

Obdobja 13

- a) **Varja Cvetko Orešnik: K Miklošičevim razlagam pri samostalniški in pridevniški sklanjatvi in njegovi panonski teoriji**

Tabela 4: Članek; Cvetko Orešnik, Obdobja 13

1. os. ed.	1. os. mn.	neosebna oblika
bi želela opozoriti	moramo poudariti	pomembno se zdi predstaviti
bom skušala predstaviti		
po mojem mnenju		
bom skušala pokazati		

- b) **Tine Logar: Delitev slovenskih narečij pri Miklošiču**

Tabela 5: Članek; Logar, Obdobja 13

1. os. ed.	1. os. mn.	neosebna oblika
bi rad pokazal		
tu bi omenil		

Obdobja 14

- a) **Ana Vidovič Muha: Strukturalistične prvine v slovenskem jezikoslovju prve polovice dvajsetega stoletja (s poudarkom na Voduškovih razpravi iz leta 1932)**

Tabela 6: Članek; Vidovič Muha, Obdobja 14

1. os. ed.	1. os. mn.	neosebna oblika
	tako menimo	bo beseda drugje
	naj poudarimo	izpostavljenih je nekaj
	naj omenimo	
	se nam zdi potrebno	
	naše zanimanje je vezano	
	lahko rečemo	
	če povzamemo	
	smo že omenili	
	lahko uvrstimo	
	ne morem dokazati	

b) Francka Premk: Usodna in univerzalna osmica (Numerična osnova v luči dobe bivanja in ustvarjanja)

Tabela 7: Članek; Premk, Obdobja 14

1. os. ed.	1. os. mn.	neosebna oblika
bom preverjala	poglejmo	osvetljena bodo
bom dopolnjevala	dovolimo si	so preverjena prizadevanja
moram spregovoriti	omenimo še	mogoče je bilo izluščiti
bom skušala dopolniti		je mogoče dokazati
se bom dotaknila		sestavek je osredotočen
sem se želela izogniti		skuša preveriti
naj navedem		sestavek nadaljuje

Obdobja 15

a) Jože Toporišič: Kopitarjev slovanski svet v slovnici 1808/1809

Tabela 8: Članek; Toporišič, Obdobja 15

1. os. ed.	1. os. mn.	neosebna oblika
vidim daljnovidnost misli	oglejmo si	referat zajema
	navedimo	
	kakor vemo	
	prikažimo	
	vidimo	

b) Ada Vidovič-Muha: Določnost kot besedilna prvina v slovničnem opisu slovenskega jezika (ob Kopitarjevi slovnici)

Tabela 9: Članek; Vidovič-Muha, Obdobja 15

1. os. ed.	1. os. mn.	neosebna oblika
	nas zanimajo	jedro se je premaknilo
	za našo analizo	
	v nadaljnjem se bomo ustavili	
	omenili smo že	

Obdobja 16

a) Boris A. Novak: Slovenska recepcija jamskega enajsterca in soneta

Tabela 10: Članek; A. Novak, Obdobja 16

1. os. ed.	1. os. mn.	neosebna oblika
	smo prišli do sklepa	analiza je posvečena
	oglejmo si	razprava se vpišuje
	smo se držali kriterijev	pisec te študije predlaga
	nagibamo se k mnenju	
	ponovno smo prešteli	
	ugotavljamo	
	ne bomo upoštevali	

b) Marija Pirjevec: Troje strategij pri prevajanju Prešernovega soneta v italijanščino

Tabela 11: Članek; Pirjevec, Obdobja 16

1. os. ed.	1. os. mn.	neosebna oblika
	bomo skušali analizirati	analiza bo potekala
	naša pozornost bo osredotočena	analiza nam bo razkrila
	bomo skušali ugotoviti	
	nas bo zanimalo	
	sklep naših opažanj	

Pri pregledu uporabe samoomemb v Obdobjih 12–16 je zajetih 10 člankov, razmerje ženske : moški avtorji je 6 : 4. Iz tabel je razvidno, da je zastopana uporaba vseh treh vrst samoomemb. V 4 člankih so uporabljene vse tri kategorije samoomemb, torej 1. oseba ednine, 1. oseba množine in neosebna oblika. Tine Logar edini uporabi samo eno obliko, 1. osebo ednine, v ostalih 5 člankih pa sta mešano zastopani po dve kategoriji. Razen Logarja tudi vseh ostalih 9 avtorjev uporabi 1. osebo množine in neosebno obliko samoomemb. V izbranih člankih se avtorji skupaj omenjajo kar 86-krat. Po predstavljenem lahko sklepamo, da je za slovenski znanstveni prostor tistega časa značilen nekonsistenten način pisanja z uporabo vsaj dveh različnih tipov samoomemb, prevladuje pa raba 1. osebe množine.

4.2 SAMOOMEMBE V SLOVENSKEM ZBORNIKU *OBDOBJA* (2011–2015)

Obdobja 30

a) Davorin Dukič: Kaj lahko slovenistiki prinese teorija argumentacije?

Tabela 12: Članek; Dukič, Obdobja 30

1. os. ed.	1. os. mn.	neosebna oblika
	menimo	prispevek prinaša
	del prispevka namenjamo	
	povzemamo v nadaljevanju	

b) Boža Krakar Vogel: Razvijanje kulturne zmožnosti pri pouku slovenščine

Tabela 13: Članek; Krakar Vogel, Obdobja 30

1. os. ed.	1. os. mn.	neosebna oblika
	naj ponazorimo	
	smo se zavedali možnosti	
	smo zapisali	
	bomo vzeli v ponoven pretres	
	ne bomo obravnavali	
	ne bomo razlagali	
	bomo analizirali	
	odgovor smo iskali	
	smo se morali omejiti	
	smo storili	
	smo izbrali	
	bomo opozorili	
	naše razčlembe	

Obdobja 31

a) Pavle Jovič: Prvi prevodi Cankarjevih dram

Tabela 14: Članek; Jovič, Obdobja 31

1. os. ed.	1. os. mn.	neosebna oblika
	cilj naše raziskave	podan je oris
	raziskali smo	prispevek obravnava
	smo pregledali	
	naša raziskava	

b) Barbara Orel: Raziskave besede in zvoka v skupini Nomenklatura

Tabela 15: Članek; Orel, Obdobja 31

1. os. ed.	1. os. mn.	neosebna oblika
		raziskave so obravnavane
		članek preučuje

Obdobja 32

a) Marja Bešter Turk: Mladi in govorjenje v zbornem jeziku

Tabela 16: Članek; Bešter Turk, Obdobja 32

1. os. ed.	1. os. mn.	neosebna oblika
	predstavljamo	je bila uporabljena metoda
	smo želeli preveriti	so predstavljeni rezultati
	smo analizirali	
	smo vprašali	
	smo razporedili	
	smo prosili	
	smo določili	
	povzamemo	

b) Jure Cvetek: Žargon v slovenskem jezikoslovju: potreba po natančnejši opredelitvi

Tabela 17: Članek; Cvetek, Obdobja 32

1. os. ed.	1. os. mn.	neosebna oblika
lahko prištevam		so predstavljene
		je dobro opozoriti
		prispevek obravnava
		prispevek zastavlja vprašanje
		prispevek se loteva

Obdobja 33

a) Saša Babič: Uganka v časovnem prerezu

Tabela 18: Članek; Babič, Obdobja 33

1. os. ed.	1. os. mn.	neosebna oblika
	se bomo osredotočili	članek predstavlja
		obrnava upošteva
		prispevek obravnava

b) Ivo Pospíšil: Nekaj vidikov češkega sprejema Matije Murka

Tabela 19: Članek; Pospíšil, Obdobja 33

1. os. ed.	1. os. mn.	neosebna oblika
sem se ukvarjal		avtor prikazuje
bil sem sourednik		

Obdobja 34

a) Simona Kranjc: Slovnica za vsak dan

Tabela 20: Članek; Kranjc, Obdobja 34

1. os. ed.	1. os. mn.	neosebna oblika
lahko sklepam		avtorica se sprašuje
sem zastavila		avtorica poskuša ugotoviti
uvrščam		
spraševala sem		
ne morem posploševati		
bom povzela		
ugotavljam		
mojih predpostavk		
potrdim lahko		
ne morem potrditi		

b) Vojko Gorjanc: Je leksikografija lahko tudi *queer*?

Tabela 21: Članek; Gorjanc, Obdobja 34

1. os. ed.	1. os. mn.	neosebna oblika
	predlagamo	članek predstavi
	pokažemo	članek umesti
	skušamo odgovoriti	članek izpostavi
	se zavedamo	
	predstavimo	
	smo želeli opozoriti	
	opozorimo	

Pregled slovenskih znanstvenih člankov iz Obdobij 30–34 sestavlja 10 člankov, razmerje avtorjev ženska : moški je izenačeno 5 : 5. V nobenem izmed obravnavanih člankov niso predstavljene vse tri kategorije samoomemb hkrati. Dve avtorici, Barbara Orel in Boža Krakar Vogel, uporabita pri pisanju samo eno kategorijo samoomembe. V ostalih 8 člankih se izmenjujeta po dve kategoriji samoomemb. Razen članka Krakar Voglove je v vseh ostalih uporabljena kategorija neosebne oblike. V izbranih člankih se avtorjeva navzočnost v besedilu izrazi 70-krat, kar je manj kot v starejših znanstvenih člankih.

Pregled slovenskih znanstvenih člankov pokaže, da avtorji mlajših besedil uporabljajo manj samoomemb, lahko bi rekli, da se večinoma celo izogibajo kakršnikoli referenci nase kot na avtorja in svoje raziskovanje v zvezi s člankom. V člankih ne napovedujejo, kaj bodo predstavili, oziroma kaj so raziskovali. V uvodu je pogosto v pasivni obliki izražena tema besedila.

4.3 SAMOOMEMBE V POLJSKEM ZBORNIKU *KSZTAŁCENIE POLONISTYCZNE CUDZOZIEMCÓW* (1988–1994)

Tom 1

a) Jedwiga Majchrowska: Lektorat języka polskiego w Uniwersytecie im. Cyryla i Metodego w Wielkim Tymowie - Bułgaria

Tabela 22: Članek; Majchrowska, Tom 1

1. os. ed.	1. os. mn.	neosebna oblika
		autorka niniejszego artykułu (avtorica tega članka)

b) Mieczysław Czernik: Wydawnictwa Studium Języka Polskiego dla Cudzoziemców Uniwersytetu Łódzkiego

Tabela 23: Članek; Czernik, Tom 1

1. os. ed.	1. os. mn.	neosebna oblika
		sporządzona tutaj część (tukaj sestavljen del)
		ma przedstawiać (predstavlja)
		ma dać spojrzenie (daje pogled)
		ma zaprezentować (prikazuje)

Tom 2

a) Anna Grzesiuk, Danuta Ziendalska: Uwagi o koncepcji "Słownika minimum języka polskie

Tabela 24: Članek; Grzesiuk, Ziendalska, Tom 2

1. os. ed.	1. os. mn.	neosebna oblika
	nasz słownik (naš slovar)	
	przyjęliśmy założenie (predpostavili smo)	
	naszym celem (naš cilj)	
	planujemy (načrtujemo)	
	ujęliśmy (obravnavamo)	

b) Jerzy Oskar Jura: Informacja ikoniczna w podręcznikach do nauczania języka polskiego jako obcego

Tabela 25: Članek; Oskar Jura, Tom 2

1. os. ed.	1. os. mn.	neosebna oblika
		celem niniejszego referatu (cilj te razprave)
		jest to próba (to je poskus)
		proponowany przeze mnie podział jest oparty (moja predlagana delitev temelji)

Tom 3

a) Jan Mączyński: Model programu nauczania języka polskiego jako obcego

Tabela 26: Članek; Mączyński, Tom 3

1. os. ed.	1. os. mn.	neosebna oblika
w swoim wystąpieniu (v svojem nastopu)		co powiedziano wyżej (kar je povedano zgoraj)
pragnąłbym zająć się (želel bi se lotiti)		
pragnę stwierdzić (želim ugotoviti)		
moim zdaniem (po mojem mnenju)		

b) Maria Nowakowska: Fleksja rzeczownika w podręczniku historii

Tabela 27: Članek; Nowakowska, Tom 3

1. os. ed.	1. os. mn.	neosebna oblika
w artykule wykorzystałam (v članku sem uporabila)		artykuł ten ma na celu pokazanie (ta članek ima namen pokazati)
postaram się pokazać (poskušala bom prikazati)		
przyjęłam (predpostavila sem)		
jak już wspomniałam (kot sem že omenila)		

Tom 4

a) Anna Pajdzińska: Frazeologizmy w polskiej poezji współczesnej. Problemy interpretacyjne cudzoziemców

Tabela 28: Članek; Pajdzińska, Tom 4

1. os. ed.	1. os. mn.	neosebna oblika
omówię (bom obravnavala)		

b) Ulrich Drechsel: Glottodydaktyka a terminologia składniowa

Tabela 29: Članek; Drechsel, Tom 4

1. os. ed.	1. os. mn.	neosebna oblika
moim zdaniem (po mojem mnenju)		
trudno mi rozumieć (težko mi je razumeti)		
mojego referatu (mojega referata)		
chciałbym poświęcić (bi rad posvetil)		
nie jestem metodykiem (nisem metodik)		
ograniczę się (se bom omejil)		
uważam (menim)		
wydaje mi się (zdi se mi)		
sądzę (menim)		
wypowiadam się (izjavljam)		
chciałbym poruszyć (želel bi sprožiti)		

Tom 5

- a) **Bożena Ostromecka-Frączak: Kształcenie polonistyczne jako element kształcenia slawistycznego (na przykładzie lektoratu języka polskiego w Lublanie)**

Tabela 30: Članek; Ostromecka-Frączak, Tom 5

1. os. ed.	1. os. mn.	neosebna oblika
sądzę (menim)		

- b) **Grzegorz Rudziński: Adlatywne wyrażania przyimkowe w funkcji okolicznika miejsca i łączliwe z nimi czasowniki**

Tabela 31: Članek; Rudziński, Tom 5

1. os. ed.	1. os. mn.	neosebna oblika
	spróbujmy opisać (poskušajmo opisati)	niniejsza praca omawia (pričujoče delo obravnava)
		niniejszy zapis nie obrazuje (pričujoč zapis ne odraža)

Pri pregledu poljskih jezikoslovnih znanstvenih člankov v zborniku *Kształcenie Polonistyczne Cudzoziemców*, deli 1–5, je bilo razmerje avtorjev ženska : moški zastopano enakovredno 5 : 5. Samoomembe so bile bolj enotno rabljene kot pri slovenskih avtorjih starejših besedil. Kar 7 avtorjev je uporabilo samo eno kategorijo samoomembe, ostali 3 avtorji pa izmenično po dve kategoriji. Kategorija 1. osebe množine je uporabljena samo dvakrat, prevladuje uporaba 1. osebe ednine pri 6 avtorjih. V vseh besedilih skupaj se avtorjeva navzočnost v besedilu izrazi 39-krat.

4.4 SAMOOMEMBE V POLJSKEM ZBORNIKU KSZTAŁCENIE POLONISTYCZNE CUDZOZIEMCÓW (2010–2014)

Tom 17

- a) **Maria Wtorkowska: Kot w polskich i słoweńskich związkach wyrazowych (frazelogizmach i przysłowiach)**

Tabela 32: Članek; Wtorkowska, Tom 17

1. os. ed.	1. os. mn.	neosebna oblika
w artykule interesuje mnie (v članku me zanima)		
przyjrę się (bom opazovala)		
w referacie porównuję (v prispevku primerjam)		
moje doświadczenia (moje izkušnje)		

- b) **Grzegorz Rudziński: Dawny model egzaminu semestralnego i końcowego z języka polskiego w Studium Języka Polskiego dla Cudzoziemców UŁ oraz jego ewolucja**

Tabela 33: Članek; Rudziński, Tom 17

1. os. ed.	1. os. mn.	neosebna oblika
	zauważymy (opažamo)	
	możemy stwierdzić (lahko ugotovimo)	
	mamy lub mieliśmy tu do czynienia (imamo ali smo imeli opravka)	

Tom 18

a) Katarzyna Bednarska: Błędy interferencyjne w pracach pisemnych Słowniczków uczących się języka polskiego jako obcego

Tabela 34: Članek; Bednarska, Tom 18

1. os. ed.	1. os. mn.	neosebna oblika
		artykuł opisuje (članek opisuje)
		w artykule zostanie przedstawiona (v članku bo predstavljena)
		w analizowanych przeze mnie pracach (v mojih analiziranih delih)

b) Kamil Szafraniec: Internacjonalizmy i inne zapożyczenia w nauczaniu języka polskiego jako obcego

Tabela 35: Članek; Szafraniec, Tom 18

1. os. ed.	1. os. mn.	neosebna oblika
opisałem (sem opisal)		w pierwszej części artykułu zostały zdefiniowane (v prvem delu članka so bili definirani)
uważam (menim)		następnie została nakreślona różnica (nato je orisana razlika)

Tom 19

a) Tamara Czerkies: Kultura jako przestrzeń ścierających się dyskursów i negocjowania znaczeń. O nauczaniu języka polskiego jako obcego opartym na etnografii mówienia oraz filozofii konfliktu

Tabela 36: Članek; Czerkies, Tom 19

1. os. ed.	1. os. mn.	neosebna oblika
przywołuję (sklicujem se na)		artykuł jest próbą pokazania (članek je poskus pokazati)
omawiam w nim (v njem obravnavam)		artykuł był próbą (članek je bil poskus)
przedstawię (predstavim)		
proponuję (predlagam)		
stosuję (bom uporabila)		
w mojej opinii (po mojem mnenju)		
mam nadzieję (upam)		

b) Piotr Garncarek: Językowa wyobraźnia etnograficzna w glottodydaktyce

Tabela 37: Članek; Garnacek, Tom 19

1. os. ed.	1. os. mn.	neosebna oblika
		artykuł dotyczy (članek obravnava)
		artykuł opisuje (članek opisuje)
		artykuł eksponuje (članek izpostavlja)
		autor artykułu reprezentuje (avtor članka zastopa)

Tom 20

a) Paula Góralczyk: Słownictwo związane z rodziną (na materiale list haseł Haliny Zgółkowej i serii podręczników Hurra!!!)

Tabela 38: Članek; Góralczyk, Tom 20

1. os. ed.	1. os. mn.	neosebna oblika
		w artykule przedstawiono (v članku je predstavljeno)
		celem niniejszego artykułu (cilj pričujočega članka)

b) Jerzy Kowalewski: Od A do C – problemy z metodą komunikacyjną w nauczaniu języka polskiego jako obcego poza Polską. Program kulturowy jako alternatywa dla podejścia zadaniowego

Tabela 39: Članek; Kowalewski, Tom 20

1. os. ed.	1. os. mn.	neosebna oblika
		w artykule autor przedstawia (v članku avtor predstavlja)
		autor wykazuje (avtor kaže)

a) Magdalena Wojenka-Karasek: Sposoby organizacji semantycznej nagłówków prasowych a glottodydaktyka

Tabela 40: Članek; Wojenka-Karasek, Tom 21

1. os. ed.	1. os. mn.	neosebna oblika
		przedmiotem rozważań są nagłówki prasowe (predmet diskusije so časopisni naslovi)
		w analizie wyróżniono nagłówki (v analizi so ločeni naslovi)
		drugą część artykułu stanowi opis (drugi del članka je opis)

b) Sławomir Rudziński: Projekt „LiMe – LANGUAGES IN MEDIA” – jak materiały medialne mogą wspierać migrantów i ich nauczycieli w edukacji językowej

Tabela 41: Članek; Rudziński, Tom 21

1. os. ed.	1. os. mn.	neosebna oblika
mogę zapewnić (lahko zagotovim)	staraliśmy się uzyskać (poskušali smo pridobiti)	w artykule opisano ideę (v članku opisano idejo)
	początkiem naszej pracy (začetek našega dela)	
	staraliśmy się przy tym (pri tem smo poskušali)	

Pri pregledu poljskih jezikoslovnih znanstvenih člankov v zborniku *Kształcenie Polonistyczne Cudzoziemców*, deli 17–21, je bilo razmerje avtorjev ženska : moški zastopano enakovredno 5 : 5. Rezultat je podoben tistemu iz prejšnjega poglavja, in sicer ponovno kar 7 avtorjev uporabi samo eno kategorijo samoomb. 2 uporabita izmenično po dve kategoriji, zadnji, Sławomir Rudziński, pa vse tri kategorije samoomb. V vseh besedilih skupaj se avtorjeva navzočnost v besedilu izrazi 39-krat, kar je enako pogosto kot v starejših poljskih besedilih.

5 SKLEP

Analiza slovenskih in poljskih znanstvenih člankov pokaže, da so samoomembe v slovenskih besedilih na splošno pogostejše kot v poljskih. Znotraj slovenskih znanstvenih člankov so samoomembe pogostejše v starejših besedilih, medtem ko poljski avtorji ohranjajo približno enako število samoomemb v starejših in mlajših besedilih.

V poljskih starejših člankih je uporaba 1. osebe ednine (*pragnę stwierdzić – żelim ugotoviti, w artykule wykorzystałam – v članku sem uporabila*) in neosebne oblike (*ma przedstawiać – predstavlja, artykuł ten ma na celu pokazanie – ta članek ima namen pokazati*) enako zastopana, najmanj je uporabljena 1. oseba množine (*naszym celem – naš cilj, ujęliśmy – obravnavamo*). V mlajših poljskih člankih pa prevladuje pogostost uporabe neosebne oblike (*niniejsza praca omawia – pričujoče delo obravnava, niniejszy zapis nieobrazuje – pričujoč zapis ne odraža*), na drugem mestu je 1. oseba ednine (*mogę zapewnić – lahko zagotovim, w mojej opinii – po mojem mnenju, stosuję – bom uporabila*) in ponovno najmanj pogosto izražanje s 1. osebo množine (*staraliśmy się przy tym – poskušali smo pridobiti, początkiem naszej pracy – začetek našega dela*).

V slovenskih starejših člankih pa za razliko od poljskih prevladuje ravno uporaba 1. osebe množine (*naj spregovorimo, našega sestavka*), sledita ji neosebna oblika (*pomembno se zdi predstaviti, analiza nam bo razkrila*) in kot zadnja uporaba 1. osebe ednine (*bom preverjala, to je moje mnenje*). Rezultati analize slovenskih mlajših člankov kažejo, da prevladuje uporaba neosebne oblike (*prispevek prinaša, raziskave so obravnavane*), sledi ji 1. oseba množine (*predstavljamo, cilj naše raziskave*) in kot zadnja ponovno 1. oseba ednine (*bom povzela, sem se ukvarjal*).

Tudi znotraj posamezne kategorije prihaja do različnih oblik samoomemb. V kategoriji 1. oseba ednine so zastopani tako glagoli (*sem se ukvarjal, uvrščam, przyjęłam – predpostavila sem*) kot tudi svojilni zaimki (*mojih predpostavk, moje doświadczenia – moje izkušnje*). Z obema oblikama je izražena avtorjeva oseba, ponekod tudi spol. Enako je v kategoriji 1. oseba množine, kjer so oblike glagolov (*se bomo osredotočili, predlagamo, planujemy – načrtujemo*) in svojilnih zaimkov (*naša raziskava, naszym*

celem – naš cilj). V tretji kategoriji neosebni oblik pa se pojavljajo avtor ali besedilo, izražena s 3. osebo ednine (*prispevek obravnava, članek predstavlja, autor wykazuje – avtor kaže, niniejsza praca omawia – pričujoče delo obravnava*) in pasivne glagolske oblike (*so predstavljeni rezultati, sestavek je osredotočen, w artykule zostanie przedstawiona – v članku bo predstavljena*).

Poljski avtorji torej v znanstvenih člankih največ uporabljajo neosebno obliko izražanja, slovenski avtorji se jim pri tem pridružujejo šele v mlajših besedilih. Po predstavljenem lahko sklepamo, da se sodobna kultura znanstvenega pisanja vedno bolj približuje trendu uporabe objektivizirane neosebne oblike, kjer je avtorjeva prisotnost najmanj izražena. Poleg kulture ima veliko vlogo tudi avtorjev osebni slog pisanja, ta vpliva na število metabesedilnih elementov v besedilu.

Na slovensko in poljsko kulturno skupnost in jezik, zlasti na knjižno normo imata velik vpliv nemščina in angleščina. »Vidovič Muha (1998: 108) opozarja, da "n/erazvidnost lastnih meril delovanja jezikovne politike kot prvine jezikovne kulture v daljni in bližnji zgodovini najprej v razmerju do istodržavnega jezika (angleščina, deloma nemščina) vseskozi zaznamuje oblikovanje oziroma vzdrževanje norme slovenskega knjižnega jezika."« (Pisanski 2002: 186).

Če primerjamo ženske in moške avtorje pri pogostosti uporabe samoomemb, je razvidno, da se ženske avtorice, razen v naboru starejših poljskih besedil, več omenjajo. Predvsem se izkaže, da je uporaba v največji meri odvisna od avtorjevega individualnega sloga pisanja. V starejših slovenskih besedilih Francka Premk zastopa vse kategorije in uporabi skupaj 17 samoomemb, najmanj pa Ada Vidovič-Muha, 5. Med moškimi največ Rado L. Lenček, 15, najmanj Tine Logar, 2. Razmerje ženske : moški skupaj 53 : 34.

V mlajših slovenskih besedilih ženskih avtoric največ Boža Krakar Vogel, 13, najmanj Barbara Orel, 2. Med moškimi avtorji največ Vojko Gorjanec, 10, najmanj pa Ivo Pospíšil, 3. Razmerje ženske : moški skupaj 41 : 29.

Med poljskimi ženskimi avtoricami starejših besedil največkrat izrazijo samoomembe Anna Grzesiuk in Danuta Ziendalska ter Maria Nowakowska, 5, po enkrat pa Jedwiga Majchrowska, Bożena Ostromecka-Frączak in Anna Pajdzińska. Med moškimi avtorji največ Ulrich Drechsel, 11, najmanj Grzegorz Rudziński, 3. Razmerje ženske : moški

skupaj 13 : 24. Med avtoricami mlajših besedil največ Tamara Czerkies, 9, najmanj Paula Góralczyk, 2. Med avtorji največ Sławomir Rudziński, 5, najmanj pa Jerzy Kowalewski, 2. Razmerje ženske : moški skupaj 21 : 18.

Izbira sredstev, s katerimi se avtor jezikovno izrazi in izražajo njegovo navzočnost, je torej v veliki meri povezana z njegovo identiteto, avtoriteto, osebnim slogom in delno tudi slogom pisanja določenega časovnega obdobja z ozirom na druge avtorje.

6 STRESZCZENIE

Samoreferencje autora w wybranych artykułach naukowych ze zbiorów *Obdobja i Kształcenie Polonistyczne Cudzoziemców*

W niniejszej pracy porównano występowanie samoreferencji jako elementów metatekstualnych w słoweńskich i polskich artykułach naukowych z dziedziny językoznawstwa. Artykuły zaczerpnięto ze słoweńskiego zbioru *Obdobja* i polskiego *Kształcenie Polonistyczne Cudzoziemców*. W analizie skupiono uwagę na liczbę i rodzaj samoreferencji ze względu na rok powstania artykułu i płeć autora. Zasada obiektywizmu jest jedną z istotnych cech dyskursu naukowego w przeciwieństwie do jego autora, który pomimo przestrzegania reguł gatunku nie może całkowicie ukryć swojej obecności.

Z analizy wynika, że samoreferencje częstsze są w słoweńskich artykułach naukowych niż w polskich. Najmniejszą grupę w polskich tekstach z obu okresów stanowią samoreferencje w 1. osobie liczby mnogiej, podczas gdy w tekstach słoweńskich grupa ta przeważa. W obu językach z biegiem czasu wzrasta liczba form nieosobowych, stających się w nowszych tekstach najliczniejszą kategorią i wyrażających w najmniejszym stopniu obecność autora. Żeńskie autorkiz reguły w obu językach posługują się samoreferencji częściej niż męscy autorzy; wyjątkiem są starsze teksty polskie. Wybór przez autora środków językowych wyrażających jego obecność w znacznym stopniu uwarunkowany jest tożsamością, autorytetem i stylem indywidualnym autora oraz stylem typowym okresu, na który składają się też style innych autorów.

Słowa kluczowe: dyskurs akademicki, język naukowy, artykuł naukowy, samoreferencje

7 LITERATURA IN VIRI

LITERATURA

1. Balažic Bulc, Tatjana in Požgaj Hadži Vesna, 2009: Bližnja srečanja tretje vrste: študenti in akademski diskurz. Hladnik, Miran (ur.): *Zbornik referatov Četrtega slovensko-hrvaškega slavističnega srečanja, ki je bilo v Jeruzalemu v Slovenskih goricah, 13.–14. junija 2008*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete. 165–173.
2. Balažic Bulc, Tatjana, 2009: *Torej, namreč, zato ... o konektorjih: raba in funkcija konektorjev v slovenskem in hrvaškem jezikoslovnem diskurzu*. Ljubljana: Znanstvena založba filozofske fakultete.
3. Beaugrande, Robert de in Dressler Wolfgang U., 1992: *Uvod v besediloslovje*. Ljubljana: Park.
4. Bednarska, Katarzyna, 2011: Poljsko-slovenske medjezikovne interference kot vzrok napak pri pouku slovenščine kot tujega jezika. Kranjc, Simona (ur.): *Obdobja 30: Meddisciplinarnost v slovenistiki*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete. 33–37.
5. Bergoč, Simona, 2009: Metodološka infrastruktura slovenističnega jezikoslovja: primer kritične analize diskurza. Stabej, Marko (ur.): *Obdobja 28: Infrastruktura slovenščine in slovenistike*. Ljubljana: Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik pri Oddelku za slovanske jezike in književnost Filozofske fakultete. 49–55.
6. Čmejrková, Světa, 2007: Predstavitev avtorja v čeških in slovaških znanstvenih besedilih. Grahek-Križnar, Nina (prevedla): Ljubljana: Slavistično društvo Slovenije.
7. Dular, Janez, 1986: Stilistika ponazarjanja v znanstvenih besedilih. Vidovič-Muha, ada (ur.): *Slovenski jezik v znanosti 1*. Ljubljana: Filozofska fakulteta. 43–48.
8. Gajda, Stanisław, 1982: *Podstawy badań stylistycznych nad językiem naukowym*. Warszawa: PWN.
9. Hafner, Stanislav, 1996: Jernej Kopitar kot avstroslavist. Toporišič, Jože (ur.): *Obdobja 15: Kopitarjev zbornik*. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za slovanske jezike in književnosti, Seminar slovenskega jezika, literature in kulture. 23–34.

10. Hoey, Michael, 2001: *Textual Interaction. An Introduction to Written Discourse Analysis*. London, New York: Routledge.
11. Hunston, Susan, 1994: Evaluation and organization in a sample of written academic discourse. *Advances in written text analysis*. Coulthard, Malcolm (ur.): London, New York: Routledge.
12. Hyland, Ken, 2008: *Metadiscourse: exploring interaction in writing*. London, New York: Continuum.
13. Ivanič, Roz, 1998: *Writing and Identity: The discoursal construction of identity in academic writing*. Amsterdam: John Benjamins.
14. Koren, Petra, 2010: *Slog znanstvenega besedila: diplomska naloga*. Maribor: Filozofska fakulteta univerze v Mariboru.
15. Kržišnik Kolšek, Erika, 1986: Revijalni tip poljudnoznanstvenega besedila. Vidovič-Muha, Ada (ur.): *Slovenski jezik v znanosti 1*. Ljubljana: Filozofska fakulteta. 59–70.
16. Pisanski, Agnes, 2002: *Analiza nekaterih metabesedilnih elementov v slovenskih znanstvenih člankih dveh časovnih obdobj*. Ljubljana: Slavistični društvo Slovenije. 183–197.
17. Pisanski, Agnes, 2007: Raziskave metabesedilnosti v uporabnem jezikoslovju: pregled področja in predstavitev raziskovalnega dela za slovenščino. *Jezik in slovstvo* 52/3/4. 7–19.
18. Pogorelec, Breda, 1986: Znanstveno besedilo, njegove jezikoslovne prvine in slog. Vidovič-Muha, Ada (ur.): *Slovenski jezik v znanosti 1*. Ljubljana: Filozofska fakulteta. 11–22.
19. Skubic, Mitja, 1996: Kopitar in romanski jeziki. Toporišič, Jože (ur.): *Obdobja 15: Kopitarjev zbornik*. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za slovanske jezike in književnosti, Seminar slovenskega jezika, literature in kulture. 321–336.
20. Toporišič, Jože, 2004: *Slovenska slovnica*. Maribor: Založba Obzorja.
21. Vidovič-Muha, Ada (ur.), 1986: Simpozij: *Slovenski jezik v znanosti 1*. Zbornik prispevkov. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.
22. Vidovič-Muha, Ada (ur.), 1989: Simpozij: *Slovenski jezik v znanosti 2*. Zbornik prispevkov. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.
23. Verschueren, Jef, 2000: *Razumeti pragmatiko [Understanding pragmatics]*. Iz angleščine prevedla Irena Prosenc. Ljubljana: Založba /*cf.

24. Zelenika, Ratko, 2000: *Metodologija i tehnologija izrade znanstvenog i stručnog rada*. Rijeka: Ekonomski fakultet u Rijeci.
25. Zdunkiewicz Jedynak, Dorota, 2008: *Wykładi ze stylistyki*. Warszawa: Wydawnictwo naukowe PWN.

VIRI

1. A. Novak, Boris, 1997: Slovenska recepcija jamskega enajsterca in soneta. Paternu, Boris in Jakopin, Franc (ur.): *Obdobja 16: Sonet in sonetni venec*. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za slovanske jezike in književnost, Seminar slovenskega jezika, literature in kulture. 87–101.
2. Babič, Saša, 2014: Uganka v časovnem prerezu. Žbogar, Alenka (ur.): *Obdobja 33: Recepcija slovenske književnosti*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete. 23–29.
3. Bešter Turk, Marija, 2013: Mladi in govorjenje v zbornem jeziku. Žele, Andreja (ur.): *Obdobja 32: Družbena funkcijskost jezika (vidiki, merila, opredelitve)*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete. 55–62.
4. Cvetek, Jure, 2013: Žargon v slovenskem jezikoslovju: potreba po natančnejši opredelitvi. Žele, Andreja (ur.): *Obdobja 32: Družbena funkcijskost jezika (vidiki, merila, opredelitve)*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete. 83–86.
5. Cvetko Orešnik, Varja, 1992: K Miklošičevim razlagam pri samostalniški in pridevniški sklanjatvi in njegovi panonski teoriji. Toporišič, Jože, Logar, Tine, Jakopin, Franc (ur.): *Obdobja 13: Miklošičev zbornik*. Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Filozofska fakulteta UL, Odsek za slovanske jezike in književnosti, Seminar slovenskega jezika, literature in kulture, univerza v Mariboru. 229–245.
6. Dukič, Davorin, 2011: Kaj lahko slovenistiki prinese teorija argumentacije? Kranjc, Simona (ur.): *Obdobja 30: Meddisciplinarnost v slovenistiki*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete. 99–105.
7. Gorjanc, Vojko, 2015: Je leksikografija lahko tudi *queer*? Smolej, Mojca (ur.): *Obdobja 34: Slovnica in slovar – aktualni jezikovni opis (1. del)*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete. 251–259.

8. Jović, Pavle, 2012: Prvi prevodi Cankarjevih dram. Pezdirc Bartol, Mateja (ur.): *Obdobja 31: Slovenska dramatika. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.* 119–126.
9. Krakar Vogel, Boža, 2011: Razvijanje kulturne zmožnosti pri pouku slovenščine. Kranjc, Simona (ur.): *Obdobja 30: Meddisciplinarnost v slovenistiki.* Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete. 271–277.
10. Kranjc, Simona, 2015: Slovnica za vsak dan. Smolej, Mojca (ur.): *Obdobja 34: Slovnica in slovar – aktualni jezikovni opis (1. del).* Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete. 31–37.
11. L. Lenček, Rado, 1994: Po stopinjah fonološke problematike slovenskega jezika v jezikoslovju Ramovševega časa. Bernik, France (ur.): *Obdobja 12: Ramovšev zbornik.* Ljubljana: Slavistično društvo Slovenije. 199–213.
12. Logar, Tine, 1992: Delitev slovenskih narečij pri Miklošiču. Toporišič, Jože, Logar, Tine, Jakopin, Franc (ur.): *Obdobja 13: Miklošičev zbornik.* Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Filozofska fakulteta UL, Odsek za slovanske jezike in književnosti, Seminar slovenskega jezika, literature in kulture, univerza v Mariboru. 445–450.
13. Orel, Barbara, 2012: Raziskave besede in zvoka v skupini Nomenklatura. Pezdirc Bartol, Mateja (ur.): *Obdobja 31: Slovenska dramatika. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.* 215–221.
14. Orožen, Martina, 1994: Ramovševa oblikoslovno razvojna zasnova morfologije slovenskega jezika. Bernik, France (ur.): *Obdobja 12: Ramovšev zbornik.* Ljubljana: Slavistično društvo Slovenije. 313–329.
15. Pirjevec, Marija, 1997: Troje strategij pri prevajanju Prešernovega soneta v italijanščino. Paternu, Boris in Jakopin, Franc (ur.): *Obdobja 16: Sonet in sonetni venec.* Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za slovanske jezike in književnost, Seminar slovenskega jezika, literature in kulture. 329–335.
16. Pospíšil, Ivo, 2014: Nekaj vidikov češkega sprejema Matije Murka. Žbogar, Alenka (ur.): *Obdobja 33: Recepcija slovenske književnosti.* Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete. 339–346.

17. Premk, Francka, 1994: Usodna in univerzalna osmica (Numerična osnova v luči dobe bivanja in ustvarjanja). Juvan, Marko in Sajovic, Tomaž (ur.): *Obdobja 14: Individualni in generacijski ustvarjalni ritmi v slovenskem jeziku, književnosti in kulturi; ob 10-letnici smrti Marje Boršnikove*. Ljubljana: Filozofska fakulteta. 173–191.
18. Toporišič, Jože, 1996: Kopitarjev slovanski svet v Slovnici 1808/1809. Toporišič, Jože (ur.): *Obdobja 15: Kopitarjev zbornik*. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za slovanske jezike in književnosti, Seminar slovenskega jezika, literature in kulture. 1–9.
19. Vidovič-Muha, Ada, 1996: Določnost kot besedilna prvina v slovničnem opisu slovenskega jezika (ob Kopitarjevi slovnici). Toporišič, Jože (ur.): *Obdobja 15: Kopitarjev zbornik*. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za slovanske jezike in književnosti, Seminar slovenskega jezika, literature in kulture. 129–130.
20. Vidovič-Muha, Ada, 1994: Strukturalistične prvine v slovenskem jezikoslovju prve polovice dvajsetega stoletja (s poudarkom na Voduškovi razpravi iz leta 1932). Juvan, Marko in Sajovic, Tomaž (ur.): *Obdobja 14: Individualni in generacijski ustvarjalni ritmi v slovenskem jeziku, književnosti in kulturi; ob 10-letnici smrti Marje Boršnikove*. Ljubljana: Filozofska fakulteta. 103–114.

ELEKTRONSKI VIRI

1. Bednarska, Katarzyna, 2011: *Błędy interferencyjne w pracach pisemnych Słoweńców uczących się języka polskiego jako obcego*. Repozytorium Uniwersytetu Łódzkiego. <http://dspace.uni.lodz.pl:8080/xmlui/bitstream/handle/11089/9381/27-bednarska.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. (Dostop 24. 9. 2016)
2. Czerkies, Tamara, 2012: *Kultura jako przestrzeń ścierających się dyskursów i negocjowania znaczeń. O nauczaniu języka polskiego jako obcego opartym na etnografii mówienia oraz filozofii konfliktu*. Repozytorium Uniwersytetu Łódzkiego. <http://dspace.uni.lodz.pl:8080/xmlui/bitstream/handle/11089/8927/02-czerkies.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. (Dostop 24. 9. 2016)

3. Czernik, Mieczysław, 1988: *Wydawnictwa Studium Języka Polskiego dla Cudzoziemców Uniwersytetu Łódzkiego*. Repozytorium Uniwersytetu Łódzkiego. http://dspace.uni.lodz.pl:8080/xmlui/bitstream/handle/11089/12595/kpc1Mieczys%5%82aw_Czernik85_111.pdf?sequence=1&isAllowed=y. (Dostęp 24. 9. 2016)
4. Drechsel, Ulrich, 1992: *Glottodydaktyka a terminologia składniowa*. Repozytorium Uniwersytetu Łódzkiego. http://dspace.uni.lodz.pl:8080/xmlui/bitstream/handle/11089/12657/kpc4Ulrich_Drechsel77_81.pdf?sequence=1&isAllowed=y. (Dostęp 24. 9. 2016)
5. Garncarek, Piotr, 2012: *Językowa wyobraźnia etnograficzna w glottodydaktyce*. Repozytorium Uniwersytetu Łódzkiego. <http://dspace.uni.lodz.pl:8080/xmlui/bitstream/handle/11089/8930/01-garncarek.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. (Dostęp 24. 9. 2016)
6. Góralczyk, Paula, 2013: *Słownictwo związane z rodziną (na materiale list haseł Haliny Zgółkowej i serii podręczników Hurra!!!)*. Repozytorium Uniwersytetu Łódzkiego. <http://dspace.uni.lodz.pl:8080/xmlui/bitstream/handle/11089/4549/11-g%5%82c3%b3ralczyk.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. (Dostęp 24. 9. 2016)
7. Grzesiuk Anna in Danuta Ziendalska, 1989: *Uwagi o koncepcji "Słownika minimum języka polskie"*. Repozytorium Uniwersytetu Łódzkiego. http://dspace.uni.lodz.pl:8080/xmlui/bitstream/handle/11089/12603/kpc2Anna_Grzesiuk_Danuta_Ziendalska.pdf?sequence=1&isAllowed=y. (Dostęp 24. 9. 2016)
8. Jura, Jerzy Oskar, 1989: *Informacja ikoniczna w podręcznikach do nauczania języka polskiego jako obcego*. Repozytorium Uniwersytetu Łódzkiego. http://dspace.uni.lodz.pl:8080/xmlui/bitstream/handle/11089/12609/kpc2Jerzy_Oskar_Jura113_123.pdf?sequence=1&isAllowed=y. (Dostęp 24. 9. 2016)
9. Kowalewski, Jerzy, 2013: *Od A do C – problemy z metodą komunikacyjną w nauczaniu języka polskiego jako obcego poza Polską. Program kulturowy jako alternatywa dla podejścia zadaniowego*. Repozytorium Uniwersytetu Łódzkiego. <http://dspace.uni.lodz.pl:8080/xmlui/bitstream/handle/11089/4529/26-kowalewski.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. (Dostęp 24. 9. 2016)

10. Mączyński, Jan, 1991: *Model programu nauczania języka polskiego jako obcego*. Repozytorium Uniwersytetu Łódzkiego. http://dspace.uni.lodz.pl:8080/xmlui/bitstream/handle/11089/12621/kpc3Jan_M%c4%85czy%c5%84ski5_12.pdf?sequence=1&isAllowed=y. (Dostęp 24. 9. 2016)
11. Majchrowska, Jadwiga, 1988: *Lektorat języka polskiego w Uniwersytecie im. Cyryla i Metodego w Wielkim Tymowie – Bułgaria*. Repozytorium Uniwersytetu Łódzkiego. http://dspace.uni.lodz.pl:8080/xmlui/bitstream/handle/11089/12590/kpc1Jadwiga_Majchrowska59_62.pdf?sequence=1&isAllowed=y. (Dostęp 24. 9. 2016)
12. Nowakowska, Maria, 1991: *Fleksja rzeczownika w podręczniku historii*. Repozytorium Uniwersytetu Łódzkiego. http://dspace.uni.lodz.pl:8080/xmlui/bitstream/handle/11089/12624/kpc3Maria_Nowakowska45_57.pdf?sequence=1&isAllowed=y. (Dostęp 24. 9. 2016)
13. Ostromęcka-Frączak, Bożena 1994: *Kształcenie polonistyczne jako element kształcenia slawistycznego (na przykładzie lektoratu języka polskiego w Lublanie)*. Repozytorium Uniwersytetu Łódzkiego. <http://dspace.uni.lodz.pl:8080/xmlui/bitstream/handle/11089/8550/68-77.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. (Dostęp 24. 9. 2016)
14. Pajdzińska, Anna, 1992: *Frazeologizmy w polskiej poezji współczesnej. Problemy interpretacyjne cudzoziemców*. Repozytorium Uniwersytetu Łódzkiego. http://dspace.uni.lodz.pl:8080/xmlui/bitstream/handle/11089/12651/kpc4Anna_Pajdzi%c5%84ska35_43.pdf?sequence=1&isAllowed=y. (Dostęp 24. 9. 2016)
15. Rudziński, Grzegorz, 2010: *Dawny model egzaminu semestralnego i końcowego z języka polskiego w Studium Języka Polskiego dla Cudzoziemców UŁ oraz jego ewolucja*. Repozytorium Uniwersytetu Łódzkiego. <http://dspace.uni.lodz.pl:8080/xmlui/bitstream/handle/11089/9724/05-rudzinski.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. (Dostęp 24. 9. 2016)
16. Rudziński, Grzegorz, 1994: *Adlatywne wyrażania przyimkowe w funkcji okolicznika miejsca i łączliwe z nimi czasowniki*. Repozytorium Uniwersytetu Łódzkiego. <http://dspace.uni.lodz.pl:8080/xmlui/bitstream/handle/11089/8378/6-22.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. (Dostęp 24. 9. 2016)

17. Rudziński, Sławomir, 2014: *Projekt „LiMe – LANGUAGES IN MEDIA” – jak materiały medialne mogą wspierać migrantów i ich nauczycieli w edukacji językowej*. Repozytorium Uniwersytetu Łódzkiego. <http://dspace.uni.lodz.pl:8080/xmlui/bitstream/handle/11089/8764/14Rudzinski.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. (Dostop 24. 9. 2016)
18. Szafraniec, Kamil, 2011: *Internacjonalizmy i inne zapożyczenia w nauczaniu języka polskiego jako obcego*. Repozytorium Uniwersytetu Łódzkiego. <http://dspace.uni.lodz.pl:8080/xmlui/bitstream/handle/11089/9386/26-szafraniec.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. (Dostop 24. 9. 2016)
19. Wojenka-Karasek, Magdalena, 2014: *Sposoby organizacji semantycznej nagłówków prasowych a glottodydaktyka*. Repozytorium Uniwersytetu Łódzkiego. <http://dspace.uni.lodz.pl:8080/xmlui/bitstream/handle/11089/8772/27Wojenka-Karasek.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. (Dostop 24. 9. 2016)
20. Wtorkowska, Maria, 2010: *Kot w polskich i słoweńskich związkach wyrazowych (frazologizmach i przysłowiach)*. Repozytorium Uniwersytetu Łódzkiego. <http://dspace.uni.lodz.pl:8080/xmlui/bitstream/handle/11089/9716/21-wtorkowska.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. (Dostop 24. 9. 2016)

Izjava o avtorstvu

Izjavljam, da je diplomsko delo v celoti moje avtorsko delo ter da so uporabljeni viri in literatura navedeni v skladu s strokovnimi standardi in veljavno zakonodajo.

Ljubljana, 26. septembra 2016

Ines Zrnec